

Taiga

Eind augustus nam ik in Finland deel aan een internationale bijeenkomst over de bescherming van paddenstoelen in Europa. We troffen elkaar bij het stadje Kusaamo, even onder de poolcirkel, vijftwintig mycologen met 16 nationaliteiten. Onze verblijfplaats was het biologisch station van de universiteit van Oulu aan de rand van Oulanka Nationaal Park, een kleine nederzetting van houten gebouwen temidden van de onafzienbare naaldbossen van het hoge noorden, de taiga. Vanuit mijn slaapkamer kon ik het verre ruisen van de stroomversnellingen in de Oulanka rivier horen, dichterbij het ritselen van de wind in de toppen van de bomen. Voor het overige was het stil. Onwezenlijk stil, ook voor mij, bewoner van het relatief rustige Drentse platteland. Niet het vertrouwde, gedempte geraas van een weg of een werkzame boer in de verte. Er is daar in het hoge noorden nauwelijks verkeer en boeren hebben er niets te zoeken. Zelfs vogels waren er nauwelijks te horen. Zo af en toe een ijl gefluister van een mees in de boomkruinen, maar de meeste vogels waren vertrokken naar zuidelijker streken waar de winters milder zijn. Over een paar weken kan zich hier al een sneeuwdek vormen, dat tot in mei het kille, stille land toedekt met een zachte deken, bleek oplichtend in de lange winternachten. Dan zijn temperaturen beneden -40 graden geen uitzondering. Arme mezen.

Direct achter het Biologisch Station begint het ongerepte woud. De heuveltoppen zijn er bekleed met een tapijt van bleekgrijze rendiermossen en heide waaruit spichtige dennen ontspruiten. Een den van acht meter hoog is hier wellicht 200 jaar oud, want in dit ruige klimaat en op deze schrale grond groeit alles heel langzaam. Dode stammen staan er tussendoor als grillige beeldhouwwerken, vaak aan de voet verkoold door een bosbrand die er ooit woedde. De takken zijn behangen met korstmossen. Deze boomlijken staan soms tientallen jaren overeind alvorens ze omvallen en begroeid raken met mossen en varens. Uiteindelijk gaan ze op in de grond. Maar in de molm ontkiemen dennenzaden, de vochtige humus voedt de jonge bomen. Alle leven is een cirkel.

Het is hier eind augustus al volop herfst. De berken verkleuren met een snelheid en felheid die ik uit Nederland niet ken. Zilveren stammen met goudgele kronen, contrasterend met het ingetogen, onveranderlijke donkergroen van de dennen en sparren. De bladeren van de lijsterbessen verschieten naar oranje en rood. Als laaiende vreugdevuren staan ze langs de bosrand. Onder het kronendak vangen bronzen en okergele varenveren het gefilterde, lage zonlicht. Overal staan paddenstoelen in het sappige mos. Het is soms onmogelijk om een stap te zetten zonder een paddenstoel te vertrappen. De kleurenpracht en de rijkdom aan soorten en vormen zijn verbijsterend. Alsof de natuur in de taiga de geringe variatie in plantengroei compenseert met een overvloed aan paddenstoelen.

Maar zo idyllisch als in dit nationale park is het ook in Finland lang niet overal. Hout is een belangrijk exportproduct en het is verbazend hoe dit uitgestrekte niemandsland toch via gravelwegen tot in de verste uithoeken bereikbaar is. Ook en juist voor bosbouwers. Overal zie ik troosteloze kapvlaktes, omgewoeld en leeggehaald met behulp van gigantische machines. Tegenwoordig laat men vaak een paar bomen staan in het kader van 'duurzaam bosbeheer'. Maar de ijle, eenzame stammen accentueren slechts de vergane glorie, de leegte. Verdwenen is de mosdeken, de bonte pracht van paddenstoelen. Geleidelijk vullen de gaten in het bos zich weer met jonge opslag, maar het duurt tientallen jaren voordat de bomen karakter krijgen, voordat er weer sprake is van een echt bos. Tegen die tijd staat gewoonlijk een nieuwe kaalslag op het programma. Zelfs in het enorme, dunbevolkte Finland is ongestoord, oorspronkelijk bos schaars geworden en vrijwel beperkt tot natuurreservaten. Ook in deze streken zijn pleitbezorgers nodig die het opnemen voor alle planten, dieren en paddenstoelen die kenmerkend zijn voor oude bossen. Mensen die het ongerepte woud waarderen als levende herinnering aan onze afkomst, als ijkpunt in de steeds sneller veranderende wereld.

Eef Arnolds

De tekst is eerder verschenen in het tijdschrift Jonas 51, 2001.